

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 41/04-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. mája 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti A. S., bytom B., a A. S., bytom B., zastúpených advokátom JUDr. M. K., B., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 125/00, za účasti Okresného súdu Bratislava I, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. S. a A. S. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 125/00 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 125/00 konal bez zbytočných priet'ahov.

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 41/04 z 18. februára 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť A. S., bytom B., a A. S., bytom B. (ďalej len „sťažovateľky“), ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 125/00.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľky podali okresnému súdu návrh, ktorým sa domáhali umožnenia vstupu na pozemok a nariadenia predbežného opatrenia.

Sťažovateľky uviedli, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo vo veci samej meritórne rozhodnuté.

V sťažnosti sa sťažovateľky domáhali, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podpredsedníčka okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadrila k sťažnosti podaním sp. zn. Spr 2118/03 doručeným ústavnému súdu 15. apríla 2004, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Konanie je vedené na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 15 C 125/00 na základe návrhu navrhovateľky v 1. a 2. rade doručeného súdu dňa 18. 8. 2000.

Uznesením č. k. 15 C 125/00-26 zo dňa 6. 9. 2000 súd rozhodol o návrhu na umožnenie vstupu na pozemok a o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia.

Na základe odvolania odporcu v 1. a 2. rade doručeného súdu dňa 28. 9. 2000 sudkyňa úpravou zo dňa 24. 10. 2000 doručila odvolanie na vyjadrenie PZ navrhovateľov. Vyjadrenie bolo doručené súdu dňa 14. 11. 2000.

Vec bola predložená odvolaciemu Krajskému súdu v Bratislave na rozhodnutie dňa 11. 1. 2001. Krajský súd v Bratislave uznesením č. k. 14 Co 10/01-67 zo dňa 14. 3. 2001 napadnuté uznesenie potvrdil a spis dňa 21. 3. 2001 vrátil tunajšiemu súdu na ďalšie konanie. Úpravou zo dňa 10. 4. 2001 dala konajúca sudkyňa civilnej kancelárii pokyn na vyexpedovanie rozhodnutia.

Dňa 8. 8. 2001 podala navrhovateľka v 1. a 2. rade návrh na nariadenie predbežného opatrenia bez zaplatenia súdneho poplatku podľa zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v platnom znení. Listom zo dňa 19. 9. 2001 sa sudkyňa obrátila na Okresný súd Bratislava I odbor životného prostredia a žiadala vyjadrenie (informácie) k predmetnej veci v lehote 10 dní. Dňa 5. 9. 2001 doručila právna zástupkyňa odporcov vyjadrenie k návrhu na nariadenie predbežného opatrenia. Dňa 15. 10. 2001 doručil súdu Okresný súd Bratislava I požadované informácie. Úpravou zo dňa 5. 11. 2001 bol daný pokyn kancelárii na vyexpedovanie výzvy na zaplatenie súdneho poplatku za návrh na vydanie predbežného opatrenia. Výzva bola doručená PZ navrhovateľov dňa 10. 11. 2001. Súdny poplatok bol uhradený dňa 20. 11. 2001.

Uznesením č. k. 15 C 125/00-90 zo dňa 3. 12. 2001 súd návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietol. PZ navrhovateľov doručil súdu odvolanie dňa 31. 12. 2001 iba v jednom vyhotovení a preto bol vyzvaný dňa 16. 1. 2002 na doručenie potrebných počtov rovnopisov podania. Dňa 6. 2. 2002 výzvu súdu splnil a odvolanie bolo doručené PZ odporcov v súlade s O. s. p. na vyjadrenie dňa 4. 6. 2002 na základe pokynu sudkyne zo dňa 7. 5. 2002.

Vec bola predložená Krajskému súdu v Bratislave na rozhodnutie dňa 17. 12. 2002. Uznesením č. k. 13 Co 569/02-129 zo dňa 30. 9. 2003 odvolací súd predmetné uznesenie zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Spis bol doručený tunajšiemu súdu dňa 31. 10. 2003. Zákonná sudkyňa dňa 23. 1. 2004 dala pokyn na doručenie uznesenia a stanovila termín na deň 10. 2. 2004. Na stanovený termín sa navrhovateľka v 1. rade a odporkyne v 1. a 2. rade nedostavili. Uznesením z 10. 2. 2004 súd pripustil rozšírenie návrhu a uložil navrhovateľke v 1. a 2. rade zaplatiť súdny poplatok za rozšírenie návrhu. Dňa 17. 2. 2004

sudkyňa požiadala Okresný súd Bratislava I o zaslanie listinných dokladov. Podľa výpisu z NBS zo dňa 13. 2. 2004 bol súdny poplatok uhradený. Podaním doručeným súdu dňa 11. 3. 2004 urgoval PZ navrhovateľiek vydanie rozhodnutia o návrhu na nariadenie PO.

Ako to vyplýva z priebehu konania vedeného na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 15 C 125/00 nedošlo k zbytočným prietiahom v konaní a subjektívne zavinenie konajúcej sudkyne zistené nebolo. Sudkyňa vybavuje v oddelení 15 C v súlade s Občianskym súdnym poriadkom vysoký počet pridelených vecí popri priebežnom mesačnom nápade nových vecí (cca 600 vecí).

S poukazom na uvedené si dovoľujeme navrhnúť váženému Ústavnému súdu Slovenskej republiky, aby bola vzatá na vedomie skutočnosť, že súd konal v súlade s platnými právnymi predpismi s poukazom na predmet sporu, potrebu vykonania dokazovania listinnými dokladmi, ktoré súd žiadal, s prihliadnutím na skutočnosť, že PZ navrhovateľiek návrhy podával na súd bez uhradenia súdnych poplatkov splatných s podaním návrhu (zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v platnom znení) a s ohľadom na množstvo vecí vybavovaných v oddelení 15 C.

Zdlhavosť predmetného konania spôsobuje konanie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia pred súdom prvého stupňa ako i pred odvolacím súdom, taktiež neúmerne zaťaženosť sudkyne z dôvodu nedostatočného personálneho obsadenia Okresného súdu Bratislava I sudcami vzniknutého po odchode sudkýň na materskú dovolenku a do dôchodku, na Krajský súd v Bratislave ako i neúmerne vysoký nápad vecí na občianskoprávnom úseku.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Prehľad úkonov konania uvedený vo vyjadrení podpredsedníčky okresného súdu zo 6. apríla 2004 sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri posudzovaní opodstatnenosti sťažnosti ústavný súd bral do úvahy všetku dokumentáciu obsiahnutú v predložennom spise a všetky relevantné skutočnosti, ktoré z nej vyplývali.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľky sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, keď sa bude konať nové pojednávanie.

III.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povaha veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre s'ťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Predmetom konania prebiehajúceho na okresnom súde pod sp. zn. 15 C 125/00 je s'ťažovateľkami uplatnený nárok na umožnenie vstupu na pozemok a návrh na vydanie predbežného opatrenia. Keďže v priebehu doterajšieho konania neboli uskutočnené pojednávania ani iné úkony vo veci samej a boli vykonané iba úkony súvisiace s návrhmi s'ťažovateľiek na vydanie predbežných opatrení, ústavný súd konštatuje, že skutkovú a právnu zložitost' veci dosiaľ nie je možné reálne hodnotiť, z čoho vyplýva, že prípadná skutková a právna zložitost' nemohla mať vplyv na celkovú doterajšiu dĺžku tohto konania.

2. Ústavný súd hodnotil aj správanie s'ťažovateľiek ako účastníčok konania vo vzťahu k zbytočným priet'ahom v konaní, pričom neboli zistené také skutočnosti, ktorými by s'ťažovateľky prispeli k predĺženiu konania. Je pravdou, že s'ťažovateľky v konaní uplatnili celkom tri návrhy na vydanie predbežného opatrenia, čo však nemožno pripísať na ich ťarchu v súvislosti so vznikom zbytočných priet'ahov v konaní, ale ani na ťarchu konajúceho súdu.

Podľa judikatúry ústavného súdu obdobie, o ktoré sa predĺži konanie v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkov konania nemožno považovať za zbytočné prietahy v danom konaní. Podiel na vzniku zbytočných prietahov však v takomto prípade nemožno spravidla pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (m. m. I. ÚS 15/02, III. ÚS 91/02, III. ÚS 127/03).

Čo sa týka nezaplatenia súdneho poplatku splatného podaním návrhu (za návrh na vydanie predbežného opatrenia a za rozšírenie návrhu), túto skutočnosť možno pripísať na ťarchu sťažovateľiek, no vzhľadom k celkovému doterajšiemu priebehu konania predstavujú prietahy, ktoré v dôsledku nesplnenia tejto povinnosti vznikli, podstatný nepomer voči prietahom zapríčineným neefektívnymi úkonmi a nečinnosťou okresného súdu.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek, bol postup okresného súdu.

Prvoradou povinnosťou súdu a sudcu je organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť je konkretizovaná najmä v § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, a ďalej v § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Konanie vo veci bolo začaté 18. augusta 2000, keď sťažovateľky podali návrh okresnému súdu. Počas celého konania okresný súd nerealizoval žiadne úkony ani nenariadil pojednávania vo veci samej. Jediné pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 10. februára 2004, sa týkalo nariadenia predbežného opatrenia. Preto obdobie od 18. augusta 2000 až do súčasnosti (okrem časového úseku konania od 11. januára 2001 do 21. marca 2001 a od 17. decembra 2002 do 31. októbra 2003, keď sa spis nachádzal

na krajskom súde) ústavný súd vyhodnotil ako zbytočné prierahy spôsobené okresným súdom. Pri tomto hodnotení bral ústavný súd do úvahy aj význam konania z pohľadu sťažovateľiek. Z obsahu spisu možno vyvodit', že v dôsledku začatia výstavby objektu na pozemku odporkyň hrozí sťažovateľkám vznik škody.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným prierahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníkov súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné sudy) vec len prerokovali, ale prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 98/99, I. ÚS 132/02).

Zbytočné prierahy v konaní nemožno ospravedlniť argumentmi uvedenými v písomnom vyjadrení podpredsedníčky okresného súdu, ako napr. neúmeraná zaťaženosť sudkyne, nedostatočné personálne obsadenie okresného súdu, neúmerne vysoký nápad vecí na občianskoprávnom úseku.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezavahuje štát zodpovednosti na zbytočné prierahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka pretrvávajúceho vysokého nápadu vecí a v tejto súvislosti neprimeraného zaťaženia sudcov pri vybavovaní agendy nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd zabezpečuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných prierahov.

Vychádzajúc z uvedeného dospel ústavný súd k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 15 C 125/00, došlo

k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priesťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovateľky domáhajúce sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Ústavný súd konštatuje, že priznať primerané finančné zadosťučinenie môže len na základe návrhu, pričom sťažovateľ podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde musí uviesť rozsah primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha (napr. I. ÚS 221/03).

Sťažovateľky, ktoré boli v konaní kvalifikovane zastúpené advokátom, sa v žiadnom zo svojich podaní priznania primeraného finančného zadosťučinenia nedomáhali, preto im ho ústavný súd nepriznal.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť účastníkovi konania, aby úplne alebo čiastočne uhradili inému účastníkovi konania jeho trovy. V danom prípade ústavný súd úspešným sťažovateľkám úhradu trov nepriznal, pretože si ich právny zástupca neuplatnil a trovy konania nevyčíslil.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2004